

**ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЧУТЛИВОСТІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДО ОЧІКУВАНЬ НАСЕЛЕННЯ**

Державний заклад «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

(м. Дніпропетровськ)

Наукове дослідження виконане в рамках НДР «Наукове обґрунтування модернізації системи медичного обслуговування на регіональному рівні», № держ. реєстрації 0114U000928.

Вступ. У період, коли збільшуються вимоги до відповідності системи охорони здоров'я (ОЗ) загальним викликам сьогодення, великого значення набуває процес удосконалення галузі як пусковий механізм поліпшення здоров'я населення.

Зміцнення систем охорони здоров'я базується на виконанні загальних цілей діяльності (поліпшення здоров'я населення, фінансової справедливості, чутливості та структурної ефективності ОЗ), сформульованих у доповіді ВООЗ 2000 року [1], у подальшому деталізованих під час Талліннської конференції міністрів охорони здоров'я у 2008 р. [5] та обґрунтованих у контексті політики Здоров'я – 2020 [6] дослідниками з різних країн [7].

Незважаючи на те, що головною метою охорони здоров'я в кінцевому підсумку є допомога громадянам у реалізації потенціалу здоров'я та сприяння його зміцненню, виконання інших цілей є не менш важливим [1, 7]. Між основними цілями діяльності ОЗ існують складні взаємовідносини, коли виконання однієї з них призводить до поліпшення загальної ефективності діяльності галузі і отже, до поліпшення реалізації інших.

В той час, коли в Україні іншим цілям діяльності системи ОЗ приділялася увага – проводилися дослідження щодо забезпечення здоров'я населення, фінансової справедливості медичної допомоги та структурної ефективності галузі [2 – 4], проблема чутливості охорони здоров'я як ступеню реакції системи на запити населення, залишається не розробленою, що і обумовило актуальність проведеного дослідження.

Мета дослідження. Наукове обґрунтування та розробка системи забезпечення чутливості охорони здоров'я до очікувань населення для підвищення загальної ефективності діяльності галузі.

Об'єкт і методи дослідження. Об'єкт дослідження – система охорони здоров'я національного та територіального рівнів. Інформаційна база – дані

Таблиця

Оцінка територіальних систем охорони здоров'я за інтегральними показниками діяльності (2012 – 2013 рр.)

Територія/область	Показник (у діапазоні від 0 до 1)		
	Загальної функціональності	Результативності	Загальної ефективності
АР Крим	0,522	0,683	0,578
Вінницька	0,51	0,708	0,676
Волинська	0,508	0,711	0,601
Дніпропетровська	0,517	0,697	0,593
Донецька	0,498	0,657	0,581
Житомирська	0,51	0,652	0,566
Закарпатська	0,494	0,684	0,587
Запорізька	0,502	0,695	0,534
Івано-Франківська	0,521	0,749	0,589
Київська	0,523	0,665	0,564
Кіровоградська	0,515	0,653	0,502
Луганська	0,515	0,611	0,470
Львівська	0,536	0,767	0,615
Миколаївська	0,507	0,645	0,539
Одеська	0,527	0,649	0,524
Полтавська	0,533	0,69	0,576
Рівненська	0,532	0,678	0,529
Сумська	0,493	0,647	0,515
Тернопільська	0,518	0,767	0,645
Харківська	0,526	0,661	0,544
Херсонська	0,518	0,667	0,481
Хмельницька	0,505	0,716	0,544
Черкаська	0,499	0,681	0,523
Чернівецька	0,532	0,728	0,556
Чернігівська	0,492	0,639	0,498
Київ	0,523	0,717	0,571
Севастополь	0,539	0,729	0,583
Україна	0,514	0,689	0,559

Рис. Система забезпечення належного рівня чутливості охорони здоров'я до очікувань населення через основні процеси та функції галузі.

попередніх власних досліджень щодо забезпечення чутливості ОЗ та виконання інших цілей діяльності галузі [2]. Використано комплекс методів дослідження: системний підхід і аналіз, медико-статистичний метод, економетричні оцінки та організаційний експеримент. Розрахунки проведено з використанням програм EXCEL-2010 і STATISTICA 6.1 (StatSoft Inc., серійний № AGAR909E415822FA).

Результати досліджень та їх обговорення. Інструментом для визначення того як цілі ОЗ виконуються та співвідносяться з іншими є загальна оцінка діяльності системи охорони здоров'я у напрямку забезпечення її ефективності.

Не використання системою охорони здоров'я потенційних можливостей для підвищення дієвості підтверджується інтегральними оцінками результатів діяльності системи охорони здоров'я за показниками функціональності, результативності та загальної ефективності діяльності галузі (табл.). Загальний показник функціональності по рівню здоров'я (по показнику тривалості життя здорової людини) в Україні нижче максимально можливого рівня на 48,6% і складає 0,514 за шкалою нормування від 0 до 1, з територіальними коливаннями від 0,492 у Чернігівській області до 0,536 у Львівській області та 0,539 у Севастополі.

Більші за середньо українські показники результати функціонування територіальних систем охорони здоров'я з високою очікуваною тривалістю життя та/або очікуваною тривалістю здорового життя.

Загальний показник досягнення цілей системи охорони здоров'я – показник результативності діяльності складає 0,689 у діапазоні нормування від 0 до 1. Жодна територіальна система охорони

здоров'я не досягає максимальної ефективності при заданому рівні використання ресурсів. Показник загальної ефективності діяльності охорони здоров'я України складає 0,559 за шкалою нормування від 0 до 1, коливаючись у територіальному розрізі від 0,47 у Луганській області до 0,676 у Вінницькій. Перевищує середньо українську ефективність діяльності показник територіальних систем охорони здоров'я з кращою структурною ефективністю, більш удосконаленою системою ПМСД та розвиненими стаціонарозамінюючими технологіями (Івано-Франківської, Дніпропетровської, Волинської, Львівської, Тернопільської та Вінницької областей).

Незначний вплив національної системи охорони здоров'я на кінцеві показники діяльності обумовлює необхідність зміцнення галузі в напрямку виконання основних цілей включно з забезпеченням адекватного відгуку на об'єднані запити населення. За результатами дослідження була розроблена система забезпечення належного рівня чутливості охорони здоров'я до очікувань населення через основні процеси, включно з основними елементами чутливості (формування управлінських компетенцій; залученість персоналу до ефективної діяльності; оперативність медичного обслуговування; вільний вибір постачальників медичних послуг; повага до гідності; комунікація; доступ до соціальної підтримки; конфіденційність; якість побутових умов та автономія) та функції галузі (направляюче керівництво, забезпечення ресурсами, фінансування та надання допомоги) при належному інформаційному супроводі (рис.).

Згідно розробленої моделі, щоб позитивно впливати на кінцеві результати діяльності, системі

охорони здоров'я необхідно забезпечити належний відгук на обґрунтовані запити населення за рахунок направляючого керівництва, ефективно працюючого медичного персоналу, доступної, якісної та структурно ефективної медичної допомоги, справедливої системи фінансування та зворотного зв'язку у вигляді адекватної інформаційної системи.

Валідність розробленої системи забезпечення належного рівня чутливості охорони здоров'я доведена на підставі ступеневої нелінійної регресійної моделі щодо залежності показника загальної ефективності охорони здоров'я від інтегрального коефіцієнту чутливості та результатами організаційного експерименту з її впровадження у центрі первинної медико-санітарної допомоги – ЦПМСД.

Позитивний ефект від впровадження системи забезпечення чутливості охорони здоров'я до очікувань населення на рівні первинного закладу охорони здоров'я проявився у більш високих показниках якості життя обслуговуваного населення ($13,5 \pm 0,2$ бали з 20 можливих, що на 7,06% вище оцінок пересічних громадян), чутливості медичного обслуговування ($6,4 \pm 2,1$ бали з 10-ти можливих, що на 43,5% вище загальних оцінок населення, $p < 0,01$) та залученості співробітників до ефективної роботи ($75,95 \pm 2,18\%$ з 100% можливих порівняно з

$68,87 \pm 1,22\%$ медичних працівників інших закладів, $p < 0,01$).

На системному рівні позитивний ефект від впровадження системи забезпечення чутливості охорони здоров'я до очікувань населення за результатами ступеневої нелінійної регресійної моделі проявиться у підвищенні показника загальної ефективності охорони здоров'я при зміні інтегрального коефіцієнту чутливості (на 0,18% при зміні на 1%; на 24,85% при підвищенні чутливості до 10 балів).

Висновки. Доведена неефективність виконання системою охорони здоров'я України основних цілей за комплексом інтегральних показників оцінки діяльності. Враховуючи потенційні можливості для поліпшення дієвості галузі, розроблено систему забезпечення належного рівня чутливості охорони здоров'я до очікувань населення через вплив на основні процеси та функції галузі. Валідність розробленої системи доведена ступеневою нелінійною регресійною моделлю та позитивними результатами її впровадження на рівні центру первинної медико-санітарної допомоги.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні результатів впровадження системи забезпечення чутливості охорони здоров'я до очікувань населення на галузевому рівні.

Література

1. Доклад о состоянии здравоохранения в мире 2000 г. Системы здравоохранения: улучшение деятельности / [Всемирная организация здравоохранения]. – Женева : Публикации ВОЗ, 2000. – 232 с.
2. Лехан В. М. Інтегральна оцінка результатів діяльності системи охорони здоров'я України / В. М. Лехан, Л. В. Крячкова // Україна. Здоров'я нації. – 2010. – №2(14). – С. 53 – 60.
3. Любінець О. В. Медико-соціальне обґрунтування подовження середньої очікуваної тривалості життя населення України : автореф. дис. ... доктора мед. наук : спец. 14. 02. 03 «Соціальна медицина» / О. В. Любінець. – Київ, 2011. – 41 с.
4. Слабкий Г. О. Сучасні підходи до фінансування системи охорони здоров'я / Г. О. Слабкий, М. В. Шевченко, О. О. Заграда. – К., 2011. – 345 с.
5. Таллинская хартия: Системы здравоохранения для здоровья и благосостояния. – [Европейское региональное бюро ВОЗ] : Копенгаген, 2008. – 6 с.
6. Health 2020. A European policy framework and strategy for the 21st century / [World Health Organization]. – Copenhagen : WHO Regional Office for Europe, 2013. – 181 p.
7. Papanicolas I. Health system performance comparison. An agenda for policy, information and research / I. Papanicolas, P. C. Smith. – European Observatory on Health Systems and Policies Series: Published by Open University Press, 2013. – 360 p.

УДК 614. 2:005-052

ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЧУТЛИВОСТІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ДО ОЧІКУВАНЬ НАСЕЛЕННЯ

Лехан В. М., Крячкова Л. В., Борвінко Е. В., Заярський М. І.

Резюме. У статті наведено результати дослідження щодо наукового обґрунтування та розробки системи забезпечення чутливості охорони здоров'я до очікувань населення. Валідність системи доведена ступеневою нелінійною регресійною моделлю та результатами впровадження у центрі первинної медико-санітарної допомоги. Галузеве впровадження системи позитивно відіб'ється на кінцевих показниках діяльності охорони здоров'я, включаючи здоров'я населення.

Ключові слова: оцінка діяльності системи охорони здоров'я, чутливість охорони здоров'я, ефективність, система забезпечення.

УДК 614. 2:005-052

**ОПЫТ РАЗРАБОТКИ И ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОТЗЫВЧИВОСТИ ЗДРАВООХРАНЕ-
НИЯ К ОЖИДАНИЯМ НАСЕЛЕНИЯ**

Лехан В. Н., Крячкова Л. В., Борвинко Э. В., Заярский Н. И.

Резюме. В статье приведены результаты научного обоснования и разработки системы обеспечения отзывчивости здравоохранения к ожиданиям населения. Валидность системы доказана ступенчатой нелинейной регрессионной моделью и результатами ее внедрения в центре первичной медико-санитарной помощи. Отраслевое внедрение системы положительно отразится на конечных показателях деятельности здравоохранения, включая здоровье населения.

Ключевые слова: оценка деятельности системы здравоохранения, отзывчивость здравоохранения, эффективность, система обеспечения.

UDC 614. 2:005-052

Experience of the Development and Implementation of the Providing System to Health System's Responsiveness to Citizen Preferences

Lekhan V. M., Kryachkova L. V., Borvinko E. V., Zayarsky M. I.

Abstract. Strengthening health systems is based on the implementation of the performance goals: population health, fairness of financing, responsiveness and structural efficiency. The most unstudied among the main goals of in Ukraine is responsiveness. Performances measurement of health systems have to include researches of responsiveness as a measure of how the system responds to the legitimate population's expectations according to international recommendations.

Objective. The scientific bases and develop of the providing system to health system's responsiveness to citizen preferences for improve the total efficiency of the health care industry.

Materials and methods. The object of study is health system at national and regional levels. Materials: research data of responsiveness assessment and health system performance assessment. Methods: a systematic method and analysis, statistical method, econometric estimation and organizational experiment.

Results and discussion. Ukraine health system performance assessment on partial indicators population health, fairness of financing, responsiveness and structural efficiency showed that the industry has not effectively fulfills the main goals of activity. This is supported by a set of comparative measures of health system performance: indicator performance on health level (0.514 on a scale of 0 to 1); effectiveness (0.689) and overall performance efficiency (0.559). Health system in Ukraine is not responds to the legitimate population's expectations to the full.

The study has developed providing system to health system's responsiveness to citizen preferences through the expectations of the basic processes, including key aspects of responsiveness.

Based on the developed model to positively stimulus the performance of the health system should provide an appropriate response to reasonable requests of the population through the steering control, an efficient medical staff, affordable, quality and structural efficiency of health care, a fair system of funding and adequate information system.

The validity of the system has been proved by means of a nonlinear regression model, according to which an increase in the responsiveness of 1% would increase the overall performance efficiency of the health system by 0.18%, and the positive results of its implementation in the center of primary health care.

Conclusions. Implementation of the providing system to health system's responsiveness to citizen preferences taking into account the impact on the overall performance efficiency, have a positive impact on the final performance indicators, including population health.

Keywords: health system performance assessment, health system responsiveness, efficiency, providing system.

Рецензент – проф. Голованова І. А.

Стаття надійшла 19. 09. 2014 р.